

CIVIL

Syn živnostníka na ONV

Rychlé ukončení vojenské služby mě zaskočilo. Neměl jsem čas přemýšlet o tom, kam nastoupím do zaměstnání, a proto jsem asi udělal fatální chybu. Měl jsem zajištěné pěkné místo ve státním rybářství v Jindřichově Hradci a vím, že tam se mnou jako s drůbežářem počítali. Jenomže jsem se sešel se spolužákem Poldou a ten byl zaměstnán na ONV v Pelhřimově.

Snad ješitnost nebo touha se předvést mě navigovala do Pelhřimova, abych se zeptal, zda mě tam nepotřebují. Tenkrát se se zaváděním velkochovů slepic počítalo, a tak mě vzali. Obě strany to ale brzy mrzelo. Mě hlavně proto, že nástupní plat byl 740 Kč, a ta práce mi taky vůbec neseseděla. A zaměstnavatele proto, že na mě posléze dostal kádrový posudek.

Stal se ze mě tedy zaměstnanec zemědělského odboru ONV Pelhřimov. V kanceláři mě uvítali starší kolegové, už zmíněný spolužák Polda a lesní inženýr. Odboru velel vedoucí odboru se svým náměstkem. A aby byla věc pokryta politicky, měl tam hlavní slovo i tajemník ONV pro zemědělství.

Pokud jde o ty starší pány, co se mnou seděli v kanceláři, musím uznat, že šlo o opravdové machry v oboru a že tam byli na místě. Dva z nich byli bývalí plemenářští zootechnici, jeden dříve pracoval jako zootechnik v želivském družstvu. S lesním inženýrem jsem se moc neviděl. Šel si po svém, ale podle mého názoru to byl moc hodný a moc chytrý člověk. Polda na tom byl asi stejně jako já. Byl začátečník, ale už měl svou agendu, a to dost důležitou. Rozděloval dodávky krmení. Tuto funkci přebíral po svém předchůdci, kterého zavřeli. Zato naši vedoucí...

O jednom z nich dodnes pochybuji, zda měl všech pět pohromadě. Každým gestem brojil proti soukromníkům a dělal vše pro to, aby jim osladil život. Když už to nabíralo na konkrétních opatřeních, objevila se na jeho dveřích původní reklamní tabule s jeho dřívější zámečnickou dílnou. Vyváděl jako malý kluk, kterému berou hračku. Ale co já s tím! Čím dál víc jsem si začal uvědomovat marxistickou poučku, že „člověk se vyvíjí“. No řekněte, že ne!

Snad aby se zapomnělo na tu tabuli, překryl tuto skutečnost dalším průšvihem. Nechal se totiž načapat ve flagrantní situaci s jednou z administrativních pracovnic.

Je dlužno uvést základní údaje o tehdejším stavu živočišné velkovýroby. Tak tedy: v roce 1962 bylo na okrese asi 134 zemědělských družstev, Státní statek Kamenice nad Lipou a Státní statek Pelhřimov. Sem tam, například ve Ctiboři, se vyskytovali soukromníci, ale o ty se ONV (alespoň podle mého) moc

nezajímal. Průměrná doживost byla 1 850 litrů na krávu a snáška 105 vajec od slepice za rok. Z toho je zřejmé, že tento víceméně chaos musel být nějak řízen, a to řízení nemohlo být úplně hloupé. Ostatně další vývoj to potvrdil.

Náplň práce

Ještě jsem ani nevěděl, jakou funkci na zemědělském odboru budu vykonávat, a už jsem byl vyslán do terénu. Tehdy byla mizerná úroda brambor a hrozilo, že města nebudou dostatečně zásobena. Proto byly zřízeny jakési okrsky, kterým velel nějaký politický pracovník. Ten měl k ruce další zaměstnance a ti agitovali v terénu.

Já jsem byl spolu se třemi zaměstnanci stavebního odboru nominován do Počátek a okolí. K nám se přidali ještě tři soudruzi z Českých Budějovic - jeden z nich byl z KNV a druhý z KVROH. A abychom v tom nebyli sami, dostali jsme k ruce sedm zástupců dělnické třídy z počáteckého Agrostroje.

Práce spočívala v tom, že jsme od vedení věděli, co který člen JZD dostane za naturálie a s těmito informacemi jsme toho kterého šli navštívit večer do bytu. Agitace se odvíjela tak, že jsme chudákům záhumenkářům spočítali zvířata, která měli doma, a na tento stav jsme jim vypočítali, kolik na to asi budou potřebovat brambor. A protože měli všichni brambor víc, než podle našich výpočtů mohli potřebovat, přemlouvali jsme je, aby nám ten zbytek poskytli. Do jaké míry jsme byli vítáni, to si lze odvodit - ve většině stavení byla totiž zhasnuta světla a na dvorcích se procházeli puštění psi.

Lojza Hanák, vedoucí našeho týmu a zároveň tajemník stavebního odboru, byl jakoby posedlý stranickými představiteli a také se podle toho choval. Hlavní stan jsme měli v hotelu Modrá hvězda a to v prostředním sále. Kolem dokola byl vyzdoben rudými závěsy a uprostřed stál stůl s rudým ubrusem. V čele sedával soudruh tajemník a pukal z čibuku. Možná kouřil i machorku, protože smrad to byl hrozný.

Když jsme ráno podali hlášení o výsledcích své agitace, vyslal nás na jmenovitá stavení. Mě jako bažanta poslal mezi soukromníky do Ctiboře. Přesto, že jsme většinu akcí zdolávali pěšky, já na to dostal motorku. Asi věděl, proč.

Zastavil jsem u prvního soukromníka, postavil motorku na stojan, pozdravil hospodáře a začal mluvit o nedostatku brambor. Nikdy bych nevěřil, že slovo brambory může vyvolat tolik emocí! Ten pán neřval. Jen syčel a koulel očima. Sklopil vidle a vyrazil. Já také. Ještě že jsem tam tu motorku měl!

Když jsem svůj zážitek večer vyprávěl jednomu z kolegů, dozvěděl jsem se, že ve Ctiboři někdy předtím vybrali soukromníkům brambory ze sklepů milicionáři. „Taky, ty vole, nemusíš lézt všude! Ty se budeš muset, hochu, hodně učit!“ řekl mi.

Jen co skončila slavná akce s brambory, vznikl další problém. Soudruzi zjistili, že užitkovost skotu je mizerná, a to jak v mléce, tak v mase. Aby se zvýšila doживost, začala se šířit hesla „Dej krávi do držky, ona ti dá do dížky“. Ale kde vzít a nekrást?

Tehdy se k nám dostala zaručeně perfektní technologie, takzvaná zapářka. Každý z nás dostal cyklostylovaný leták s postupem, co dělat se žrádlem, aby to kravám chutnalo a aby se zvýšila doживost. Seno, sláma, šrot a dále vše, co bylo po ruce, se postupně nahromadilo, prolilo teplou vodou a ušlapalo. Potom se to nechalo zapařit a hned se krmilo.

Rozkaz jsme dostali, a tak nás rozvezli po trati Olešná-Srměchy-Žirov-Sedliště. Já jsem zůstal v Žirově. Ale tam se doјilo třikrát denně a příprava byla jako dlaň. Tak tam něco zkuste nosit ve vošátkách, dupejte po tom, vyhýbejte se tomu a dělejte to znovu a znovu! Ke všemu se na mě osazenstvo kravína čím dál víc mračilo.

Celý slavný postup byl nakonec ukončen silným průjmem doјnic. A když jsem se sešel s dalšími aktéry zvyšování užitkovosti, byli cítit - hospodou. Já kravínem. A tak jsem zase slyšel: „Ty se, hochu, budeš muset ještě móc učit! Proč jsi tam, ty vole, vůbec lez’?“

Blížil se konec roku a zase nastal problém. Nebylo čím stlát. Prostě nejméně jedna třetina družstev neměla slámu. Družstevníci z Rynárce sice posekli rákosí kolem rybníků a stlali jím, ale to nebylo řešení pro všechny. Mně tedy začala nová práce, a to shánět piliny. Dostat je však přímo od zdroje, to nebylo jen tak. Na dodávku se dělal rozpis a přidělovala se stejně jako krmiva. Dodnes mě mrzí, že jsem selhal jako rodinný příslušník, protože můj strýček, který byl předsedou družstva v Sedlištích, piliny prostě nedostal.

Mám svou agendu!

S novým rokem se začalo pracovat na CVFP (celoroční výrobně-finanční plán). Nejméně polovina funkcionářů z družstev s tím předtím téměř nepřišla do styku, a tak s tím chodili na okres. Ani jsme neměli čas na svačinu! My s Poldou jsme byli dobří na obrat stáda a krmnou bilanci. To ostatní se už ladilo podle potřeby. A dveře se netrhly. Dělal jsem to rád, byla to pro mě první věc na mém novém pracovišti, která mi dovolovala ukázat, co umím.

A pak jsem konečně dostal svoji agendu. Měl jsem se starat o včely a brigády socialistické práce. O slepice, na které jsem byl specialista, však ne. To bych asi mohl něco pokazit. Spíš byl ale problém v tom, že se mnou do budoucna moc nepočítali. Tak nějak jsem to cítil.

O brigádách socialistické práce jsem věděl to samé, co o včelách. To znamená nic. Jenže ty brigády vlastně ještě vůbec neexistovaly. To byl snad jen jakýsi záměr politického vedení.

Zato včelstev bylo dost. Začal jsem tedy shánět nejdostupnější informace, abych mezi včelaři nebyl za blbce. S díky jsem přijal oběžník z KNV Jihlava, který informoval o nebezpečí hrozícím včelstvům při přibližování ke kvetoucí řepce. Problém jsem pečlivě nastudoval a sepsal něco jako vyhlášku ONV, která stanovila podmínky pro bezproblémové přibližování. Materiál jsem podle předepsaného postupu předal zástupci odboru a čekal.

Dlouho nic. Až asi za měsíc mi to nedalo a začal jsem se soudruha zástupce vyptávat na jeho laskavý názor. Zjistil jsem, že to ani nečetl. A až na mé další naléhání mi to vrátil. Text zůstal nedotčen a bylo mi sděleno, že věc je nutno konzultovat se zástupcem Svazu chovatelů včel.

Tak jsem si pana předsedu našel v telefonním seznamu, ohlásil se, objednal se a ve sjednaném termínu jsem připraven a upraven vyrazil vyhlášku projednat. Byl jsem na ni hrdý. Jaké bylo ale mé překvapení, když jsem byl zanedlouho poté, co jsem vstoupil do obývacího pokoje toho uhlazeného pána, vyražen tak rychle, že jsem si boty obouval až venku na chodníku. Víte, co jsem vyvedl? Řekl jsem, že jsem připravil vyhlášku, která má zamezit tomu, aby nám včeličky nechcípaly. Vyhláška nakonec vyšla, ale to už jsem nebyl zaměstnancem ONV a řepka už byla odkvetlá. A dodnes vím, že včeličky umírají.

Zaměstnání to bylo pěkné, ale najednou, z ničeho nic, jsem byl bez práce. Asi po týdenní nemoci jsem se dostavil na své pracoviště a tam mi bylo sděleno, že zemědělský odbor ONV byl zrušen a že všechno přešlo na nově zřízenou Okresní zemědělskou správu. No a ta se mnou nepočítá. Chci-li, mohu prý zůstat na ONV, ale na jiném odboru. Jmenovitě na finančním. Pane Bože, co bych tam dělal! Na počty jsem byl úplně blbej a peníze byly pro mě vždycky relativní pojem.

Pak jsem dostal nabídku z pelhřimovské mlékárny a zemědělské školy v Černovicích. Něco jako pedagogické minimum jsem už předtím našťěstí absolvoval, takže v tom nebyl problém. Ale než jsem se tam dostal, obdrželi reference k mé osobě a byl jsem zase tam, kde předtím.

Samošoustem

Nakonec mě vyhledal ředitel Okresní plemenářské správy a nabídl mi místo insemináčnického technika u krav. Tehdy takzvaného samošousta či rukomrda. Okamžitě jsem to přijal, ale mezitím se asi něco zvirtlo a nakonec jsem nastoupil „jen“ na uvolněné místo plemenářského zootechnika, kam zrovna nemohli nikoho sehnat. Aklimatizoval jsem se rychle. Zajímavá práce, perfektní kolektiv a plat o 400 Kč vyšší. Tedy 1 140 Kč.

Na základě užitekosti, dědičnosti a exteriéru jsme vybírali zvířata (tedy jalovičky a býčky) do chovu. Užitekost se zjišťovala pravidelným odebíráním a

vážením vzorků mléka, exteriér se posuzoval podle standardu, který musel mít zootechnik v oku. Dědičné vlastnosti byly napsány v kartě zvířete, případně v plemenné knize. K práci spadalo ještě tetování telat, odběr mléka pipetou nebo byretou, pořízení poměrného vzorku, vyhotovení rozborových protokolů, vedení evidenčních karet k jednotlivým kusům, výběr zvířat, vypisování přihlášek na aukce, účast na aukčních trzích, případně předvádění zvířat nebo i účast v bonitačních komisích.

To vše probíhalo soustavně mezi lidmi - takže pod bdělou kontrolou, a to jak odbornou, tak společenskou. A protože se od přírody rád předvedu, tak mi tato práce víc než vyhovovala. Dá se dokonce říci, že jsem v ní začal mít úspěchy. Nebýt mé nevymáchané huby...

V té době (1964) se začala zavádět takzvaná Večerní univerzita marxismu-leninismu (VUML). Jeden z mých kolegů, mimochodem velmi dobrý zootechnik, se na toto studium přihlásil. A já blbec mu hned začal předříkávat takovou jednu veršovačku: „Povídá vůl krávě, VUML dělám právě. Kráva na to odpoví, nač je VUML volovi. I když funkci dostane, stejně volem zůstane!“ Franta se mnou chudák měsíc nemluvil. No řekněte – mohl jsem vědět, že se ho to tak dotkne?

Na další průšvih jsem si zadělal v autobuse. Jednou, když jsem se po noční službě vracel domů, jeden přiovilý cestující kritizoval jízdu řidiče slovy: „Jedeme jak s hnojem!“ A já nato: „Co jsme naložili, to vezem!“ Po několika podobných hláškách byla ve firmě zase reorganizace. Rušila se funkce ředitelova řidiče, a tak mě soudruh ředitel poprosil o rozvázání pracovního poměru dohodou.

Kontrolorem

Ted' už jsem byl v zemědělských kruzích známý jako falešná pětka, a tak jsem začal uvažovat o návratu do dělnických pozic. Jenomže v té době to s kamenolomem ve Stojčíně (Balkově pekle) nevypadalo dobře. Říkalo se, že bude zrušen.

Nakonec mě kamarád upozornil, že se na strojních traktorových stanicích začíná formovat nová složka. Z bývalých poraděnků (obvodních mechanizátorů) se začal vytvářet takzvaný státní odborný dozor - měl fungovat jako kontrola nad dodržováním předpisů bezpečnosti práce a předpisů k vyhrazeným technickým zařízením. A právě tam mě nalákal pan inženýr Filip.

Když jsem se byl představit, prohlédl sám má vysvědčení a se slovy „Jednooký mezi slepými králem“ mě přijal. Ať prý v pondělí přijdu. Tak jsem tam ráno stál. On držel v ruce nějaký papír a byl dost zaražený. Potom mi ho dal

číst. To teda bylo něco! Celé moje Curriculum vitae s jednoznačným zaměřením na celou moji předcházející gaunerskou činnost.

Občanem

Kromě své práce jsem byl i občanem Žirovnice a jako takový jsem zažil několik krásných epizod, z nichž nejméně jednu chci zveřejnit. Významným členem žirovnické komunity byl pan Miloš Doležel. Ve městě mu nikdo jinak neřekl než Milošek. Šlo o vzdělance, který v jakémkoli stavu recitoval Buška z Velhartic a spoustu dalších básní, vyznal se v dějinách, měl přehled o politice, počítal jako kalkulačka. No prostě žádný nýmand. Podle mě byl nejspíš absolventem gymnázia a dlouho se živil jako pojišťovací agent. Ale to je jenom moje domněnka a ani to není důležité.

Tak tenhle pán dělal v době, kdy si ho pamatuju, expedici v masně a už od rána se kolem něho držela lihová atmosféra. Ale ať byl v jakémkoli stavu, vždy z hlavy sečetl každý sloupec většinou tří až čtyř místných čísel a nikdy tam neudělal chybu.

Ve styku s jinými nikdy nezapomněl přidat k lepšímu i nějaké to svoje moudro. Například jako spoluživatel pisoáru se zeptal spoluaktéra: „Co stojí to prase, co ho držíš za vocas?“ Nebo když se ho někdo zeptal, kolik je mu let, odpovídal takto: „Tak starýho vola už nemají ani ve statku.“ Jednu sukni nenechal bez povšimnutí a od těch mladších a hezčích vyžadoval „pusku“. Z práce chodil rovnou do hospody a tam byl i v době, kdy došlo ke rvačce, ke které byla zvána veřejná bezpečnost. Věc se dostala až k soudu a Milošek byl předvolán jako svědek.

Zapomněl jsem napsat, že byl dříve mimořádně dobrým ochotníkem a že ve styku s autoritami klidně přepnul na blba. A přesně tohle udělal i tenkrát. Soudce ho vyzval, aby přišel do ohrádky pro svědky, načež se ho zeptal, co o tom ví. Milošek tu ohrádku opustil a úplně spontánně přišel až ke stolu, kde seděla porota. Tam se ohnul, podepřel si bradu rukama a spustil: „No, já tam seděl!“

Soudce nato: „Ale pan Doležele, máme tady nějaká pravidla a ty bychom měli dodržovat. Vaše místo je támhle, a tak se tam prosím vraťte a mluďte k věci.“ Milošek se tedy vrátil do své ohrádky, bradu si však opět podepřel rukama. Byl za to znovu napomenut, ale další připomínky si už soudce odpustil. Asi proto, že by tu výpověď mohli nacvičovat do večera.

Milošek byl tedy vyzván, aby popsal vzniklou situaci: „Vždyť vám povídám, slavný soude, sedím si takhle na Florenci hubou ke zdi a chlemstám si svý pivo.“ Soudce nato: „Ale pane Doležele, ta událost se stala v Žirovnici na

autobusovém nádraží.“ „No dyť jo,“ povídá Milošek, „my tomu tam tak říkáme. Tak teda – jak piju to pivo, padla rána, a Vocas pode mnou.“

Soudce chudák vyvalil oči, chvíli pohledem tápal po soudní síni, a poté pravil: „Prosím Vás, pane svědku, jaký vocas?“ „No přece tady Láda Brýnů, my mu tak říkáme. Turban měl na zemi...“ „Ježíšmarjá, jaký turban?“ „No, když tam přišel, tak měl zavázanou hlavu.“ V sále to už hučelo a ta slečna za psacím strojem přestala psát, protože smíchem nemohla. Smáli se i soudci z lidu.

Jenom jedné soudružce to zatím nedošlo. Ta to brala stále vážně. „Pokračujte, pane svědku!“ zněl pokyn soudce a Milošek pokračoval: „No, dyk říkám, slavný soude – tak ten turban měl na zemi, a kterak se tam prosím dostal, to já nemohu sloužit. Ale nejspíš mu dal přes držku tadyhle Kulhavej Bill.“ Dlužno dodat, že šlo o žirovnického občana, jehož jméno nechci uvést, ale každý ví, že chodil s protézou.

Kolegou

S kolegou Kaštánkem jsme se setkali už v roce 1965, oba jako takzvaní inspektoři státního odborného dozoru. Sídlo jsme měli ve strojních stanicích. On v Jindřichově Hradci a já v Pacově. Na tato místa nás spolu vybrali proto, že jsme splňovali požadavky na vzdělání a navíc se podrobili zkouškám, které jsme k této práci museli absolvovat. Ty se nedávaly jen tak zadarmo, uchazeč se na ně musel doopravdy dost připravovat. A taky proto, že se moc lidí na tuto pozici nehlásilo - práce byla spíš v terénu a pokaždé někde jinde, to znamená s denním dojížděním. Buď na motorkách anebo autobusem.

Pracovali jsme na tom, aby se do zemědělských podniků dostaly ty samé principy ochrany zdraví a bezpečnosti při práci, jako tomu bylo u průmyslu a vlastně ve všech dalších oborech lidské činnosti. Tehdy jsme opravdu vstupovali na pole neorané. A bylo věru co orat! Já jsem obhájil post oblasti jeřábu a zdvihadel a Zdeněk si držel tlakové nádoby stabilní a kotle. Naše řemeslo bylo v té době na samém začátku, dá se říci, že se začalo vyvíjet. A protože bylo nutné se často seznamovat s novinkami, byli jsme tedy zváni na různé semináře, školení, přezkoušení a tak.

První ze společných zážitků, které stojí za to napsat, bylo naše společné ubytování v parkhotelu Vltava na Hluboké. Přesto, že jsme byli dost dobře opečováváni hotelovým personálem, býval hlad. Naši spolubydlíci to řešili po svém. Nejvíce se ale zasloužil Tonda Rotšajdl, velký chovatel drobného zvířectva, který přivezl plný kufr karbanátků z nutrií. Zdeňkovi moc chutnaly, ale ono jich ubývalo. Aby tomuto mizení zabránil, sehnal si nějakou žlutou barvu a tou si natřel zuby. V době, kdy by to nikdo nečekal (hlavně u jídla), ty žluté zuby na

strávníka vycenil. A opravdu – v tu ránu vypadal jako zuřící nutrie a těch karbanátků na něj zbylo víc.

Když píš „velmi dobře opečovávání“, nemyslím tím péči o naše žaludky, ale spíš o to, zda přicházíme domů včas, zda si náhodou na pokoje nevodíme návštěvy, a dokonce - jestli si steleme. Prostě jsme tam byli spíš na internátu než v hotelu.

V tomhle hotelu jsme tenkrát bydleli čtrnáct dnů, a potom se to ještě několikrát opakovalo. Je zajímavé, že mě a Zdendu si vybral týpek vypadající jako cestář a soustavně si vynucoval naši pozornost. Neustále upozorňoval na svůj proletářský původ a stěžoval si na nepřízeň okolí, zejména zaměstnavatele. A nejhorší prý byla ta dřina na cestách!

Na rámu kola měl připevněnou lopatu a kolo opíral vždy tak, aby na něj bylo vidět. Snad každý den nás vyhledal, chlemstal svoje pivo a nadával na práci, na lopatu a na ty hajzly soudruhy, co mu tu svinskou práci dávají. To prej by se na západě nemohlo stát!

Jednou takhle odpoledne, když si opět přisedl, poručil mu Zdenda stachan rumu a nařídil mi, abych ho bavil. Dařilo se mi to celkem úspěšně, akorát to bylo drahé, protože mu rum zadarmo zachutnal a dožadoval se dalšího. Ani si nevšiml toho, že si s ním neťukám. Když se Zdenda vrátil, měl náš upracovaný proletář opici jak carský důstojník, a když vedl kolo domů (nebo spíš když kolo vedlo jeho), tvořili dohromady obrácené písmeno ypsilon.

Myslel jsem si, že dá pokoj, ale druhý den už zase čekal. „Tak co, dáme si?“ začal zlehounka. Postupně, jak upíjel své pivo, přecházel na práci a na ty pitomý komunisty, co za všechno můžou, že má maturitu a že s tou lopatou...

To se opakovalo ještě asi tři dny. Když byl čtvrtý den lamentování ve fázi zenitu, otočil se na něj Zdenda a povídá: „Ty vole, co to kecáš, ty že se s tou lopatou nadřeš? Vždyť na ni ani nesáhneš! Tak se furt nevysírej!“ A on nato, že to není pravda, že zesměšňujeme jeho dělnické povolání a vůbec všechno, co se týče pracující třídy. Ale to už Zdenda smečoval. „Víš co? Ty jsi celý týden zedřenej od práce s lopatou a žádnou jinou než tu, co máš na kole, tady nikde nevidím.“ A on nato: „A na co si myslíš, že ji na tom kole mám?“ „Na hovno, protože jsem ti ji v pondělí k tomu kolu v jézédácké dílně přivařil.“ To jste měli vidět, jak ta hospoda řvala! Celá vyběhla ven a kolo s lopatou bylo podrobena důkladnému ohledání. Zdenda pak sklidit zasloužené uznání. Jednak za mistrovský svar a jeho zamaskování a jednak proto, že nás zbavil otrapy.

Druhý den nato jsme vyjeli najatým autobusem prohlédnout si Žďákovský most. Je to nádhera. Prostě monument. Jenom mě iritovalo několik pomocníků zeměměřičů, kteří postávali s výtyčkami a dělali, že nás nevidí. Jen dodneška nevím, proč ty tyče drželi obráceně. A ti, co stáli za přístroji, věděli taky hovno.

Zdenda si toho také všiml a komentoval to slovy: „Teď už nám jenom chybí cestáři, aby stavěli zábrany proti sněhu.“

V té době se začínal formovat jakýsi systém, který měl omezit pracovní úrazy v zemědělství. A že jich bylo! Tak si ministerstvo zemědělství sehnalo pár odborníků, kteří se začali podílet na tvorbě předpisů. Hlavním tvůrcem byl pan inženýr Vladimír Meduna, který zazářil jako hlavní autor vyhlášky MZVŽ 62/67. Podle mě to byl velice zdařilý předpis, který asi nikde jinde na světě nebyl. A nebýt toho, že jej Evropská unie postavila mezi nezávazné, mohl po vyladění některých archaismů sloužit až dodnes.

Tak s tímhle předpisem jezdil pan inženýr Meduna po vlastech českých a paragraf po paragrafu vysvětloval, obhajoval a ladil. Podotýkám znovu, že předtím žádný podobný předpis nebyl a že na těch seminářích byli lidé s různými zvyky i s různým vztahem k zemědělství. Převažovali mezi námi strojaři. A z toho plynuly i různé názory na to, co se snažil tvůrce obhájit. Vznikaly napjaté situace, při kterých musel pan inženýr zvýšit hlas. Jednou dokonce jednomu z nás vyhrožoval. Asi se ho to dotklo, dostal strach z kádrového postihu, a tak si večer pod vlivem několika piv začal stěžovat. Když už to moc dlouho trvalo, zasáhl Zdenda: „Vole, nechčí nahoru, padá ti to zpátky na hubu!“ A bylo vymalováno. Ostatně ta Zdendova pravidla si pamatuju dodnes. A dá se říci, že jsem se jimi mnohdy i řídil. Pokud jde o to chcaní, tak podle potřeby Zdenda občas použil imperativ „nechčí proti větru“.

Když už jsem u toho čurání, tak si vzpomínám, že jsem kdysi stál na autobusové zastávce před dětskou nemocnicí v Počátkách. Byla zima, autobus nejel a kamarád, kterému jsme říkali Bacil, měl v sobě asi deset piv. Když už to nemohl vydržet, otočil se k zídce, která tvořila část plotu k zahradě, a spustil na ni svůj gejzír. Jenomže ta zídka byla klopená směrem do ulice a cihly přesahovaly o pět centimetrů. Perfektní prostředí, jak si načurat do bot. To se také stalo. „Vidíš to, kamaráde,“ řekl jsem mu, „aspoň sis ohřál nohy!“ Když už jsem se o tom tak rozepsal - nemáte podobné zkušenosti s lopuchovým listem?

Rusové

Čas běžel. Přečkali jsme vojenské cvičení Vltava a dostali jsme nového garanta. Byl to nějaký Ing. Mitro. Někteří z nás ho znali už předtím, a tak se ho taktně vyptávali, kde přišel k tomu titulu. On nato hrdě: „To je vojenský titul! Za perfektní řízení vojenských přesunů.“ Tak jsem si, když to dnes píšu (2013), hned vzpomněl na tituly z plzeňských práv, dal si to dohromady s již popsaným maturantem Vokurkou, s prokurátorem, co byl prvně zahradník a za rok doktorem, a řekl si: „Nic nového pod sluncem.“ Někteří mezi námi rovnými jsou holt rovnější.

V té době už jsem měl rodinu a ten plat nic moc. K tomu, abychom se ženou mohli solidně bydlet, nám nezbylo než si postavit svůj domeček a ten si také podle sebe vybavit. Šlo to pomalu. Ale každý z nás dělal, co uměl. Já jsem po práci natíral plechové střechy, čistil meliorace, kopal studny a naposled jsem jezdil s kombajnem. To bylo v roce 1968. Počasí na nic, samý déšť, obilí polehlé, zrno často již naklíčené a kombajn věčně ucpaný. A do toho Rusové.

Mě ta zpráva zastihla na poli. Pršelo, a tak jsme to sbalili a valili domů. Samozřejmě, že jsme si ještě pro trochu osvěty zašli do místní hospody, kde to jen vřelo. Při cestě domů stál na křižovatce v Pelhřimově mongoloidní človíček zabalený ve stanové celtě, na hlavě bílou helmu, bílé rukavice a hlavně - dobře viditelný samopal. U nosu měl chudák nudle, třepal se jak drahý pes, ale hlavně že zastavil celý provoz! Prostě nesmělo jet nic. Jenom od Rynárce hučely tanky. Já to poznal, vždyť jsem s nimi kdysi jezdil.

Tak jsem tam seděl na motorce, za mnou druhý kombajnér a celá kolona vozidel. Pršelo na nás a samozřejmě jsme byli dost rozzlobení. Když jeli tanky od Rynárce, tak proč nás ten blbec nepustí na Kamenici? Tam přece nic nejede! Dal jsem tedy dohromady několik ruských vět, postavil motorku na stojánek a chtěl jsem mu vysvětlit situaci. Ale to sem neměl.

Nevím, co měl ten chudák za rozkazy, ale plnil je na sto padesát procent. Geroj! Jen to zachrastilo, a už jsem měl samopal přímo před břichem. Něco zařval, ale rusky to nebylo. Lidi, já se málem posral! Zaplať pán Bůh, že se mi to nepovedlo. To bych si asi těžko sedl zpátky na motorku a čekal další dvě hodiny, než nás pustil. A stejně jenom na Kamenici.

Ta doba byla ohromně napjatá. Ženské doma brečely a co si budeme povídat – mně se taky zadek svíral. A moc dobře si pamatuji, jak se v té době kdo choval a co říkal, a jak se choval a co říkal, když strana převzala moc a začalo se zase kádrovat. Jenomže tenkrát tomu říkali „pozvání na pohovor“. Základní otázka byla: „Co jsi dělal v srpnu a co říkáš vývoji?“ Tentokrát jsem se tomu vyhnul diplomatickou odpovědí: „Víte, já na to neměl čas. V té době jsem v tíživých podmínkách zajišťoval výživu národa. A co se týče politiky, tak já jí nerozumím a ani se o ni nezajímám.“

Nevím proč a jak, ale další můj odborný vývoj byl poznamenán zdravotním stavem. Z ničeho nic jsem prodělal absces, při kterém jsem málem přišel o život. A aby toho nebylo málo, tak se mi po tom vyoperovaném abscesu udělala píštěl, a ta musela ven. Samozřejmě to bylo na silně inervovaném místě a s ohledem na způsob operace to děsně bolelo. Neskončilo to však jen tou jednou píštělí, mělo to ještě několik pokračování.

Na doživotí - BOZP

Na své pracoviště jsem se vrátil až za tři roky, a to v době, kdy si kolegové a kamarádi (vlastně kluci) svépomocí postavili vlastní budovu, tedy Inspektorát bezpečnosti práce v Českých Budějovicích. To už ale začal platit zákon č. 174/1968 Sb. a naše práce začala mít konečně rámeček daný státem. Předtím to bylo také tak, akorát rozděleno na tři oblasti: první oblast - ROH (revoluční odborové hnutí, které se staralo také o bezpečnost práce zaměstnanců - v současnosti se o bezpečnost práce zaměstnanců stará v souladu se zákoníkem práce rovněž odborová organizace), druhá oblast - Ústav technického dozoru a ne moc starý Státní odborný dozor zemědělství jako třetí oblast.

Ředitelem byl jeden z těch ročních maturantů a mým (nebo spíš naším) nadřízeným Pepa - vyučený pekař. Oba však měli předcházející praxi v oboru BOZP, ředitel jako bývalý zaměstnanec Krajské zemědělské správy a Pepa jako inspektor ROH. Nedá se říci, že by o tom nic nevěděli, ale určitě ne víc než my. Ostatně ta firma začínala, a tak jsme se museli učit všichni.

A rovněž jsme měli všichni své nedostatky. Ředitel například neuměl moc češtinu, s čímž si ovšem nelámal hlavu. Takže na tabuli pod schodištěm bylo křídou napsáno: „Zýtra brygáda“. Pepa zas trpěl tím, že byl malého vzrůstu. Pamatuji si, jak byl hrozně rozzlobený, když zdražili dětské oděvy a boty.

A protože byl malý, dělal vše, abychom o něm stále věděli. Dveře do jeho kanceláře byly stále pouze přivřené, aby mu nic neušlo. Často také chodil poslouchat za dveře ostatních kanceláří (a ani se nemusel moc ohýbat). Samozřejmě nevynechal jedinou schůzi. Zejména tu stranickou. Jeho aktivita neměla mezí, a když to začalo být moderní, vnutil nám dokonce soutěž o Brigádu socialistické práce. Právě pro tuto soutěž jsme si museli dávat mimo jiné i osobní závazky. Například že si budeme navzájem pomáhat. K tomu došlo zanedlouho. Pepa potřeboval přestavět domek, a tak tam naše brigáda o sobotách vyrážela.

Jako myslivec měl i psa. Kokršpanělku Lovku. Tvrdil o ní, že šuká první ligu a že ji proto musí mít zavřenou v zahradě. Jenomže když se vrátí pořád jezdí s kolečkem malty, dají se jen těžko zavírat. A ten pes prostě zdrhnul. Asi za půl hodiny z lešení volal Zdendův hlas: „Pepíku, Lovce došel benzín! Nákej pes jí sem tlačí!“ Chudák pes. Těch jmen! Člověk by si od něj kůrku chleba nevzal.

Je třeba popsat, jak naše práce vypadala: Kancelář jsme měli v Českých Budějovicích a vyjížděli jsme ze svého bydliště. Cesta směrem k veřejnému dopravnímu prostředku a zpět byla cesta do zaměstnání - jakmile jsem totiž nastoupil, byl jsem v práci. Do Českých Budějovic jsme dojížděli zhruba dvakrát za měsíc, většinou když byla výplata. Ostatní jsme zajišťovali podle předem schváleného plánu, který jsme si sami sestavili.

Úkol zněl: nejméně dvě kontroly za týden. Tedy kontroly dodržování předpisů zajištění ochrany zdraví a bezpečnosti při práci. To byste se divili, kolik

těch předpisů existuje! A nejlepší na tom bylo, že jsme vlastně byli žalobci i soudci v jedné osobě. To znamená, že jsme našli chybu a bylo jen na nás, co s ní uděláme. Sami jsme rozhodovali, zda nařídíme její odstranění, zakážeme provoz, anebo udělíme pokutu. To ale bylo dáno okolnostmi - třeba když nám řekli, že se bez pokut nesmíme vracet.

Inspektor byl vlastně takový dělník, na němž se živil celý systém, který musel být kontrolován. A tady v tom bodě jsem měl problém. Pokuty se ukládaly podle metodiky a podle kontrolních programů, kde každá závada měla svůj kód označující sumu. Jenomže ty kontrolní programy byly sestaveny podle předpisů platných do roku 1938. Patřily spíš pro průmyslové podniky a to mi dělalo starost. V průmyslu už ty předpisy měly být dávno zažité, a když je někdo porušuje, tak proč mu nedat pokutu? Ale v zemědělství? Dodnes nikdo z provozu o nich ani neslyšel a najednou je má dodržovat? A naši šéfové o zemědělství nevěděli vůbec nic...

Stav bez rizik lze zajistit i bez pokut. A podle toho jsem také konal. Naši tehdejší vedoucí těžko posuzovali odbornost našeho počínání, a tak se o to víc snažili načapat nás hlavně při nedodržování pracovní doby. Jenomže ta byla závislá na dostupnosti veřejné dopravy. Takže soustavný kolotoč, ve kterém jsme téměř vždy vyhráli.

Tak například budoucí ředitel Ing. Pavel Vaniš. Jako inspektor měl na pracovišti dvě tašky a dvoje boty. Když o něm Pepa dlouho nevěděl, jal se jej hledat. Vletěl do kanceláře a spustil: „Kde je Vaniš?“ „To nevím, teď tu byl“, pravil jsem, „ale musí se co nejdříve vrátit, protože tady nechal tašku a boty. Přece nebude někde lítat v bačkorách!“ Potom následovaly telefonáty po nasávacím obvodu a průšvih byl zažehnán.

Šéf se musel soustavně udržovat při vědomí, že je cvok: Člověk ani nevěděl jak, a v době, kdy popíjel u kamarádů v kanceláři svůj podíl přes kořeny neseného moku, se ozval telefon. „Tady Vítů. Co tam děláš?“ „Co bych dělal. Připravuju se na provedení dozoru.“ „V cizí kanceláři?“ „Ne, u sebe.“ Za chvíli zvonil telefon v mé kanceláři. Jenomže tam už seděl Vaniš. A šéf se ptal: „Kdo je tam?“ „No přece Vaniš!“ „A kde seš?“ „U Voharčíka.“ Praštil sluchátkem a letěl se podívat, kde kdo sedí. Ale to už jsme si to zase vyměnili. Pepa čuměl jak slepice na tvrdého brouka a šel si po svých.

A na rajónu, jak jsme říkali svému teritoriu, to bylo obdobné. Teď, v roce 2013, to mají šéfové lehčí. Zavolá na mobil a zeptá se, kde jako jsem. Když ohlásím místo, sdělí mi, že mu došel kredit na mobilu, ať vydržím, že mi zavolá na pevnou. Zaplať pán Bůh, že za nás mobily nebyly!

V době, kdy začínala tzv. normalizace, vymýšleli šéfové různé způsoby, jak se zviditelnit. A tak vymysleli mimo jiné tzv. týmový dozor. To na rajón toho kterého nešťastníka poslali další dva, pokud možno nepřiliš přátelsky naladěné

soudruhy. Mně osobně posílali kolegu Zdeňka Kaštánka, táboorského garanta Láďu Knotka nebo píseckého Hanuše Bočka. O Zdendovi už jsem psal. Ale Láďa? On byl strojař, elegán, řekl bych narcis. A nikdy za nic nemohl. Tak mi ho i s Hanušem poslali do Rynárce.

Bylo to v době, kdy se v kravínech přecházelo na zelené krmení, a proto nebylo vhodné chodit po postraních chodbách. Při provádění kontroly nás provázel právník Jan Pavlík, bezpečák z Okresní zemědělské správy, který měl zrovna na hlavě pruhovanou čepici, tenkrát výkřik módy. V době, kdy jsme všichni čtyři procházeli krmnou chodbou, Láďa hledal závady na chodbě postraní. Tedy kravám za zadkem. Že při tom přechodu na zelené mají krávy sračku, ví snad každý. Láďa však ne. No a jedna z těch krav ho ohodila od hlavy až k patě. Na jeho nažehleném ošacení a bílé košili se to mimořádně vyjímal!

Když jsme šli z kravína do kanceláří, kde byla i umývárna, Hanuš pípl: „Tak to jsem zvědav, na co to tentokrát ten Láďa svede.“ Nečekali jsme dlouho. Když byl pan Pavlík (ten s tou čepicí) mimo slyšitelnost, Láďa řekl: „Blbec jeden. Obleče se jako šašek, kráva se ho lekla a mě posrala!“

On byl Láďa vůbec sedmibolestný. Jednou, coby Brigáda socialistické práce, jsme dostali úkol zamést před budovou a natřít červenou barvou politické poutače. Byly asi dva a půl metru vysoké a asi dva a půl metru široké. Jenže ta barva na nich vůbec nechtěla držet! Tak jsme je ještě jednou natřeli acetonem. Moc jsme si však nepomohli. Barva držela, jen když se na ten plech natřela vysokou vrstvou.

Proto jsem si sehnal zednickou fanku, do ní jsem si dal barvu, po štaflích to vynesl na poutač a tam si ji odložil, abych potom mohl snadněji manipulovat se štětkou. Pode mnou právě natíral Láďa podpěry poutače. No řekněte, mohl jsem to čekat? Ta fanka, mrcha, se nějak svezla a Láďa byl rudý jak bolševický prapor. Akorát vercajk na něm nebyl.

Bylo mi ho chudáka líto. Hanuš událost komentoval slovy: „To je zajímavé, barva nechce nikde držet, a na Knotkovi drží dobře!“

Láďa byl taky věčně u soudruha vedoucího. Neustále měli hlavy u sebe a notovali si. Přinejmenším měli stejné nemoci. A tak se nedivte, že byl terčem různých pozorností. Už tenkrát byl státní úředník úplatný. Nešlo o peníze, ale o různé dárky podané většinou ve formě reklamního zboží.

V jednom podniku u Horní Cerekve bylo dost ryb. A já tam měl zrovna Láďu nasazeného do týmového dozoru. S tamním šéfem jsme dříve měli společné zájmy – takže je jasné, že ten podnik byl po mé pracovní stránce v pořádku. Ale člověk nikdy neví a čert nikdy nespí. Zvláště ten, který se chlubí tím, že byl na vojně u kontrášů a že mu nedělá problém mi zařídit vyhazov.

Když nic nenašel, řekl můj kamarád: „Když nemáte, za co nás peskovat, tak Vám dám nějakou rybu. Jako úplatek to neberte, protože nemám důvod Vás

uplácet. Vemte to prostě jako reklamu na kvalitu cerekvických ryb.“ Láďa se chvíli kroutil, ale nakonec podlehl: „Dobře, ale já jsem měkkosrdcatej, tak mi je musíte zabít a vykuchat.“ Tak se taky stalo. Jednu ryby jsem dostal i já. Jenže já jsem ji nechtěl, a tak jsem ji Láďovi nepozorovaně přidal k těm vykuchaným.

A potom jsme jeli domů vlakem. Po celodenní vyčerpávající práci Láďa usnul a taška, co měl vedle sebe na lavici, spadla na zem. Otevřela se a ta živá ryba se mlátila po vagóně. Ženské, co byly v kupé, křičely: „Pane, utekl Vám kapr!“ Láďa nato: „To není můj kapr.“ A ženské: „Je to Váš kapr, my jsme viděly, jak Vám vyskočil z tašky.“ A Láďa zas: „Není. Já mám dva kapry a ty jsou zabitéy. Tenhle je živej, tak není můj.“ Když ženské stále trvaly na svém, Láďa řekl: „Tak si ho vemte, když jste si ho našly!“

Cesty vlakem byly vůbec to nejlepší, co mě mohlo potkat. Na trati Černovice-Kamenice nad Lipou jezdil můj starý kamarád Franta Kraus, člověk o generaci starší a nesmírně moudrý. Jednou jsem si potom, co jsem se namazal, stěžoval, že si se ženou kvůli tomu nerozumím. Prostě mě seřvala jak malého kluka. A Franta nato: „Chlapče, ono je to všude stejné. Ale my chytří se s tím nechlubíme!“

No a tenhle pán, mimochodem šarmán obletovaný ženami, jednou doma zabil kozu. Prý je její maso moc dobré do klobás. A protože to byl vyhlášený šprýmař, uřízl jeden struk a zastrčil si ho do příklopce. Ve vlaku si sedl mezi ženské a dělal, že usnul. Přitom se mu sesmekl šos od kabátu a ten cecek koukal ven. Když už bylo kupé plno ženského křiku, probral se, koukl se dolů a řekl: „Já ti dám, ty hajzle, pořád vylízat!“ Vytáhl nůž, uřízl to a vyhodil oknem. Nikdy předtím jsem neslyšel tak vysoké tóny.

Vlak jako takový je ostatně moc užitečná věc nejen pro pohyb z místa na místo, ale také jako zdroj budoucího povídání. Pamatuji si, jak mi jedna průvodčí soustavně pila krev. Do Budějovic jsem jezdil ranním rychlíkem s odjezdem z našeho nádraží ve 4:32. Je samozřejmé, že jak jsem sedl, usnul jsem. Ta průvodčí snad někde čekala a sotva jsem zabral, přilétla jako tornádo, zařvala: „Jízdenky, prosím!“ a strhla ze mě mantl, pod kterým jsem chrněl. V ten moment jsem musel vypadat jako úplný blbec a ona se tím asi úžasně bavila. Tak jsem jí to vrátil.

Opatřil jsem si gumovou masku Fantomase. Tu jsem si po příchodu do kupé nasadil, opřel se v rohu a přikryl kabátem. Pro případné stížnosti jsem měl připravenou báchorku, že jsem tak naučený a že bez masky neusnu. Ostatně nikde není napsáno, že se ve vlaku nesmí spát v masce. A tak jsem se v ní uvelebil.

Nečekal jsem však, že usnu, takže naprosto nepřipraven jsem byl atakován jekotem: „Jízdenky, prosím!“ a současným stržením kabátu z mé hlavy. Samozřejmě, že jsem se lekl a asi i zařval. Ale to, co zažila průvodčí,

muselo být šílené. Za stálého ječení letěla totiž chodbičkou do druhého vagónu a na zemi zůstaly kapky.

Nebo ten fígl s umělým hovnem! To jsem měl vyzkoušené se spolužákem Janákem. V nabitém ranním vlaku jsme potřebovali držet místo dalšímu, co nastupoval o dvě stanice dál. Proto jsme na sedadlo vedle sebe položili gumové hovno a vedle něho toaletní papír, do kterého jsme předtím otřeli prst namočený v kremžské hořčici. Přesto, že byla chodbička nabitá, dívali se ti z ní na nás opovržlivě, až s nechutí, a nikoho nenapadlo si přisednout.

Jak šel čas, měnily se i způsoby naší činnosti – šéfové prostě museli dokázat, že tam mají své místo. Tak byl vymyšlen termín garant. Fungovalo to tak, že na místo, které mělo být kontrolováno, jeli nejméně dva, z nichž jeden odpovídal za provedení a druhý mu hledal závady. Ten, kdo odpovídal, to také musel sepsat, zahájit správní řízení a vydat rozhodnutí. Samozřejmě veškeré další manipulace jako zakódování a odeslání byly na něm.

A aby ta kontrola byla důkladná, chodil s nimi ještě specialista. Vybíral se podle toho, jaké vyhrazené technické zařízení se na místě nacházelo. Já jsem většinou vyfasoval Frantu Brdečku zvaného Kazišuk, v lepším podání Vazelína. Vazelína proto, že se vetřel všude, kde z toho něco koukalo. A Kazišuk proto, že téměř vždy, když se něco pěkného plánovalo, to Franta zkazil.

To jsme jednou s Láďou prováděli kontrolu v Horní Cerekvi a já, protože jsem věděl, že by to tentokrát mohlo špatně dopadnout, jsem to zařídil tak, že zatímco my s Láďou budeme s půjčenými pruty chytat ryby, soudruzi zemědělci si udělají na farmě pořádek, aby nemuseli dostat pokutu. O tom, zda ji dostanou, zrovna rozhodoval Láďa. Přestože měl vyleštěné boty s vysokým podpatkem a nažehlené kalhoty z nejdražší vlny, neodolal loveckým pudům, a tak jsme vyrazili.

Když jsme byli v nejlepším, vyhoupl se na horizontu gazík, ze kterého šofér volal: „Máte tady šéfa, je v Cerekvi na nádvoří!“ Chudák Láďa vyletěl jako čertík na pérku. Jeden dva skoky přes neznámý terén a už byl až po kolena v takové zrzavé vodě. Když vylezl ven, cpal se k autu, asi aby soudruhu vedoucímu udělal radost. „Co blbneš, vole,“ povídám mu, „jsme přece v terénu, ne? Tak ať si nás najde! Ty se zatím umyj.“ Ale on nedal vzniku. Jako malé dítě, když chce dudlu. Tak jsme ho tam vezli. A kdo si myslíte, že tam byl? No přece Brdečka. Nevěděl, jak nás nalézt, tak se představil jako vedoucí. A ještě ke všemu si nakonec odvezl naše úlovky.

O mém přátelství se Zdendou Kaštánkem jsem se už zmínil. Nejen, že jsme měli společné zájmy, ale i rovnakou krvnou skupinu, jak říkal on. Tedy kladný vztah k zrzavé vodě, jakož i jiným mokům na bázi etanolu. Dokonce když soudruh Vítů na mě psal posudek, tak jako závěr napsal „je společenský, někdy až příliš“.

Ale Zdeněk byl spíš gurmán. To pivo muselo být, jinak by ho snad i vylil! A navíc byl vysazený na ty ranní doušky. Dbal na to, aby dostal vždy až to osmé vyčepované. Proto jsme ráno před odjezdem autobusu do Dačic chodili v Jindřichově Hradci do hospody v Panské ulici, kde se tehdy říkalo U Cikána. Odtud to bylo blízko k zastávce autobusu proti hasičárně. No a tam si Zdenda sedl a čekal, až se najde někdo, kdo vypije ta první piva.

Měl je dokonce pojmenovaná. První byl vojenský hlt. To byl takový vychrtlý major s vyložením od tankistů. Třásl se mu ruce, které měl už od dveří napřažené směrem k pultu a spěchal v blahé naději brzkého zmrtvýchvstání. Ten ale udělal jen dva až tři kousky, a tak musel Zdenda čekat na dalšího.

Tomu jsme říkali černej hlt. Nebo taky dalmatin. To proto, že byl černý a jmenoval se Bílý. Tak ten tam seknul další dvě, ale raději vypil ty slejvky z večera, šetřil jeden! A nakonec přišel kravský hlt. Ten vypil všechno, co tam bylo, a ještě si dal další. Jenomže ti hltové nechodili včas, a tak nám někdy autobus do Dačic prostě ujel. Já měl smůlu. Mě už tenkrát zlobila prostata, tak jsem pivo ani kávu nemohl. Ráno jsem zkrátka musel sušit hubu.

Jednou, když selhalo občerstvení U Cikána (nejspíš proto, že se cikán večer občerstvil moc), jsme se do práce dostavili úplně rozeschlí. Co teď? Zdenda, který byl s předsedou družstva kamarád, dělal různé náznaky, jakože ho hodně bolí žaludek, že by to chtělo nějaké léčivo... Ale předseda na to nereagoval.

Nakonec přišel telefon a předseda musel odejít. Jejich bezpečák věděl, že předseda má ve skříni vodku, ale neměl klíče. Ty však Zdenda nepotřeboval. Odšoupl skříň, vyšrouboval jí zadní víko, lahev vyprázdnil, zalil vodou, vrátil ji zpátky a skříň dal na místo. S obsahem jsme si potom počínali, jako by byl náš vlastní. A byli jsme jeden úsměv. On nám totiž předseda kdysi udělal něco podobného.

Ale asi ve dvanáct hodin nám ztvrdly úsměvy. Předseda přijel se soudruhem tajemníkem a první, co bylo – nabídl mu Stoličnou. Ten ji tam kopl, zakoulel očima a vypadl. Jak to dopadlo, to dodneška nevím. Nikde o tom nikdy nemluvil.

S těmi soudruhy to nebylo jen tak. Například ředitel Gigantu Třeboň byl členem ÚV KSČ a členem Národního shromáždění. Nebo ředitel Státního statku Pelhřimov, soudruh Votápek. Ten zase zastupoval zemědělského tajemníka OV KSČ v Pelhřimově v době, kdy byl na stáži v Sovětském svazu.

Naše rozhodnutí většinou začínala slovy „nařizují“ nebo „zakazují“. A zkuste takovým soudruhům něco nařídit, anebo dokonce zakázat! Jednou jsem měl opravdu na mále. To mě soudruh Votápek z pelhřimovského statku, zákon nezakon, doslova vyhodil se slovy: „Neotravuj mě a Statku Pelhřimov se vyhýbej!“ Já bych to byl přežil, ale úřad po mně chtěl odevzdat práci za ten den,

a co jsem měl dělat než říci, že to nešlo. Tenkrát to jel řešit náš ředitel s předsedou KSČ, a co se tam na mě dozvěděli, si opravdu nemůžu dát za rámeček. To byste se divili, jak byli soudruzi informovaní! Od roku 1956 znali každý můj krok, jenomže náš stát byl v té době žalován u Mezinárodního soudu v Haagu za to, že ve státních orgánech nemáme zastoupeno paritní množství nestraníků, a já jsem se jim hodil. Ještě že ze mě udělali pouze oportunistu. Jako servilní člověk si dodnes nepřipadám.

Náš šéf Pepa byl geniální v umění, jak dělat, že dělá a že je důležitý. To se projevovalo zejména při plánování práce. Každý z nás věděl, kde ho bota tlačí a kde je třeba přidat. Ale to by potom nemusel existovat vedoucí oddělení. Tak vždy, když jsme byli v kancelářích v Budějovicích, volal si nás Pepa po jednom a probíral náš plán. Většina návrhů končila jeho otázkou: „A co tam budeš tak dlouho hledat?“ Nepamatuji se však, že by se šel aspoň někdy podívat na to, co děláme nebo si to vyzkoušel. Ty, co neměl moc rád (jako například mě), si na plánovací akce zval až koncem pracovní doby. To abych nestihl poslední vhodný autobus.

Ostatně z jeho strany jsem cítil zájem na tom, abych vypadl. Možná to bylo na základě informací, které o mně dostal od soudruha Votápka. Jenomže výsledky mluvily za mě. Jestli měl někdo vypadnout, tak to byl on a to kvůli vzdělání.

Zdenda na tom byl stejně jako já. Jenomže dělal všechno proto, aby se mu vyhnul. Měl na to vlastní pravidlo: „Nestrkej hlavu do lvího doupěte!“ Když jsem se ho ptal, proč se s Pepou nepře o svůj plán, odpověděl vždy stejně: „Co na těch jeho ptákovinách můžeš změnit... Stejně si udělá, co chce, když je předseda strany. A vůbec, proč mám sám tlačit, když se můžu nechat postrkovat. Když mi vnutí kravinu, já ji rád udělám. Horší by bylo, kdybych tu kravinu vymyslel sám.“

Čím víc soudruh Vítů spolu s Láďou kuli pikle a čím víc měli hlavy v sobě, tím víc stonali, až je pomalu, oba ještě mladé, sklátila nemoc. Pepu zradilo srdíčko a Láďu něco jako nedokrvení mozku. Je to smutný závěr života snaživých lidiček, ale podle mě také memento pro ty, kdo se moc starají o druhé.

Novým ředitelem se stal Franta Voráček. To bylo ale úplně jiné kafe! Ostrý a čestný chlap s patřičnými znalostmi, který začínal s námi na těch nejnižších postech prakticky už v roce 1964. Prvně v zemědělství, pak celkem dlouho pracoval na odboru průmyslu. Musím se přiznat, že v některých věcech jsem na něho prostě neměl. Navíc byl členem KSČ, čehož si nesmírně vážil a což také přinášelo našemu inspektorátu spoustu výhod včetně náležitého ocenění. Už se nedalo útočit z pozice strany, protože právě v té straně našel útočník

opozici. A co bylo v předpisech, bylo svaté. Tady už bylo těžké zlobit a ani nebylo proč.

Ta idylka trvala však jenom chvíli. Franta nějak sedl na lep jednomu z našich kolegů, jakémusi Radko Birgroví. Toho udělal šéfem nás, zemědělců. Tehdy se tomu ale říkalo odbor III. A kromě zemědělství jsme měli na starost i podniky místního hospodářství a tak podobně. No a tenhle Radko si usmyslel, že se postará o to, aby z nás byli univerzálové s uplatněním v každé situaci.

Dělal pro to, co mohl. Počkal, až napíšeme protokol, a pak se sám vydal na přesně tu samou obchůzku. Když zjistil něco, co jsme my nenašli, bylo z toho vždycky povídání na poradě a samozřejmě i menší odměna. To se mu nemohlo trpět!

Šlo to ale těžko a bylo to náročné na čas. Ráno jsme se ohlásili u ředitele kontrolované firmy a zeptali se, můžeme-li si zatelefonovat. Samozřejmě, že šlo pouze o společenské gesto, ale vždy jsme se dovolili. Pak jsme volali na naše číslo a ptali se, jaké je dnes počasí. Pokud bylo pěkné, věnovali jsme se činnosti podle bodu A. To znamená normálně.

Pokud bylo zataženo, s přeháňkami, tak Radko někam odešel. Mlžil a neví se, zda se vrátí, nebo ne. To jsme postupovali podle bodu B. Někam jsme se zašli (nejlépe na nasávací obvod) a čekali jsme, jak se to vyvrbí.

Pokud jsme dostali informaci o tom, že je bouřka s krupobitím, šlo do tuhého. Přinejmenším jsme se postarali o to, aby nikdo z řidičů osobních aut nebyl k dispozici a nemohl našeho šéfa někam odvést.

Takhle konspirace byla nutná. Ten zmetek měl určitě k dispozici informace o našich telefonátech.

A teď postup podle bodu B: Čekali jsme, že nás prvně bude hledat - my jsme se však jako nemohli dostavit, protože jsme dvacet kilometrů daleko a ke všemu se nám rozbilo auto. On se potom většinou sebral a sám si podnik prošel. Když se ho zbavili, nastoupili jsme my. Tedy já a Zdenda. Doprovod nás musel vést všude, co chodil Radko, a my jsme z toho pořizovali zápis.

Po zahájení správního řízení a vydání rozhodnutí na odstranění závad (případně na uložení pokut) porovnal Radek náš spis a vždy zjistil, že jsme v čmuhání byli lepší než on. Navíc všechny závady byly odstraněny na místě a nebyl důvod pokuty ukládat. Opakuji, že nám šlo o to, aby na našem rajónu byl pořádek, a jemu o to, aby si vybráním „flastru“ načechral své ego. A takových srážek bylo čím dál víc.

Když se měnil režim, začalo být jeho postavení neúnosné. Přišel za námi sondovat: „To víte, teď mi to můžete všechno vrátit,“ pravil. A my nato: „Radko, takový svině my nejsme. A vola jsi ze sebe dělal sám!“ Zákon počítá s tím, že pro zlepšení stavu stačí domluva.

V té době se v naší firmě začaly tvořit skupinky diskutujících a posléze vzniklo Občanské fórum. Krásná věc. Idea jako víno, ale co s tím, když to Občanské fórum bylo plné těch, co měli více tváří a vždy perfektně věděli, kdy kterou nasadit. Tak my se Zdeňkem jsme se tam nepřihlásili a ani nikdy neschůzovali. Radko potom přišel s otázkou: „Vy se toho obrozeneckého procesu nezúčastníte?“ A my na to: „To jako s tebou?“

Posuzovat motivy ostatních mi nepřísluší, ale věřím, že byly čiré, bez postranních zájmů. Zdenda na tu věc měl svůj názor. Říkal: „Pamatuj si - politika je kurva. Dá vždycky a každému. A vývoj? To je přece jasné. Komunisti si byli jistí, že tady budou navěky, tak kradli pomalu. Tihle vědí, že tady budou jen chvíli, a proto budou krást rychle.“ A své prognostiky se chudák dočkal.

V Dačicích jsme potkali dva chlápky, o kterých jsme věděli, že byli aktivními estébáky. Byli nasmátí. A Zdenda povídal: „Víš proč? Protože podepsali znova!“ Asi za rok nato vyšly seznamy estébáků a jejich spolupracovníků. To jsem se pobavil! Výsledek celé společenské změny bych osobně na svém bývalém pracovišti hodnotil takto: Odborně zdatní a čestní spolupracovníci ze státní služby z vlastní vůle odešli, a to právě proto, že byli členy KSČ. Ale protože to byli opravdoví machři ve svém oboru, pracují dál ve vlastních firmách, se stejným zaměřením a státu nezbývá, než jim dávat úkoly, na které státní aparát nestačí (k roku 2000). Ti další muži a ženy, někteří mnoha tváří, zůstali ve službě a je na nich, zda státu prospívají, nebo škodí, protože ze zadání, které jim stát dává, se to nedá poznat.

Epilog

Heslo Václava Havla o pravdě a lásce je jen pro blbce, já o tom něco vím. Karel Čapek napsal: „Lidé zůstávají stejní... Kdo je slušný, byl slušný vždy... Kdo se točí s větrem, točil se i dřív. Nikdo se nestává přeběhlíkem, kdo jím nebyl vždycky. Kdo mění víru, nemá žádnou.“ K tomu bych rád použil část komentáře Petra Uhla: „Nevím, zda to platí vždy. Znam příklady lidí, kteří se během života mravně upevnili, i případy těch, které život demoralizoval.“ Ale většinou platí to Čapkovo.

Podle mě je demokracie překonaná. Stát jako takový by měl zřídit něco, co by sledovalo, jaké nálady má lid, co se děje v rozporu se zájmy společnosti. Ale z čeho to něco delegovat? Myslím, že z odborníků. Učitelů, psychologů, doktorů, ekonomů... ti by určili, co je to zájem společnosti. Strany by do toho neměly co mluvit. A na základě toho by se prezident měl chovat jako vladař už proto, že ti, co ho zvolili, by měli vědět, co se od něho dá očekávat.